

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за **дисертационния труд на КАЛИНА ИВАНОВА ДЕЧЕВА-ПЕТКОВА**

на тема:

ЕЗИКЪТ КАТО ОБЕДИНЯВАЩ ФАКТОР В РАБОТАТА С МУЗИКАЛНОСЦЕНИЧНИТЕ ИЗКУСТВА

с научен ръководител: проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак

докторант в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив,

за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“**

по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,

научна област на висше образование 8. „Изкуства“

Биографични данни

Калина Иванова Дечева-Петкова е преподавател по английски език. През 1995 завършва Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ с английска филология. Участва в конференции и семинари в областта на чуждоезиковото обучение, писмения превод и англоезичната литература. Нейните изследователски интереси са в областта на приложната лингвистика, влиянието на музиката върху оптимизиране на обучението по чужд език на студенти по изкуствата, езикът като свързващ фактор в музикално-сценичните изкуства и др. Има редица публикации, които са в областта на лингвистиката и преподаването на английски език.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на Катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство“ към АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, гр. Пловдив, състояло се на 25.09.2024. Съдържа общо 225 страници (брой таблици и фигури: 17; брой снимки: 22; нотни примери: 2), които включват увод, три глави¹, заключение, ползвана литература (брой източници: 141; от тях 72 на кирилица; 69 на латиница), приложения, приноси на дисертационния труд, списък на авторски публикации по темата на дисертационния труд.

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Търсенето на концепции за езиково развитие и на модели за овладяване на фонетичните особености и семантика на чуждия език и на отраженията им върху сценичните музикални изпълнения, както и удовлетвореността, и чувството за *аз-ефективност* **обосновават актуалността на темата** на настоящата дисертация.

Обект на изследването е спецификата на свързващата роля, която езикът има в музикално-сценичното произведение и нейното проявление в процеса на работа над самото произведение.

Предмет на изследването е връзката, която езикът осъществява, между автор – артист-изпълнител и публика. Анализът е насочен към затрудненията, които певците изпитват, **за да артикулират правилно на чужд език**, да усъвършенстват дикцията си и да вникнат дълбоко в съдържанието на творбата.

¹ **Първа глава:** Теоретичен анализ на изследваните конструкти. (1.1 Езикът като средство за комуникация; 1.2 Специфика на фонетичната система на английски език; 1.3 Единство на словесен текст и музика; 1.4 Музикално-сценичните жанрове и техните специфики). **Втора глава.** Някои трудности по отношение на езика при поставяне на репертоар на чужд език, в частност английски език. (2.1 Различно ниво на владеење на езика от певците; 2.1.1 Модел за преодоляване; 2.2 Специфични особености при артикулация на определени английски звуци от певците от Китай; 2.2.1 Система на обучение по английски език в Китай; 2.2.2 Модели на преодоляване). **Трета глава.** Мотивационни техники за стремеж към високо качество на възпроизвеждане на езика и добиване на увереност при боравенето с него на сцената. (3.1 Препратки към Карол Дуек и нейната Теория за мотивацията; 3.2 Как удовлетвореността от доброто боравене с текста при представяне на музикално-сценичните произведения води до по-силна мотивация у цялата труппа и повишава качеството на тяхното изпълнение).

Цел на настоящия дисертационен труд е да се извади ролята на езика като спойка между замисъла на автора, певците и тяхната публика при представянето на музикално-сценичната творба, чрез теоретично и емпирично изследване.

Задачите, които си поставя докторантката, са: теоретичен анализ на изследваните конструкции (на езика като средство за общуване; на фонетичната система на английски език с фокус върху спецификите ѝ; на музикално сценичните изкуства опера, оперета, мюзикъл); обзор на становищата на водещи музикални педагози и теоретици по въпроса; представяне на емпирични доказателства за ефективността на модела за развитие на езиковите способности; посочване на критерии за трансфериране на ефектите от овладяването на езиковите способности в музикално-сценичната дейност, като се отчитат контекстуалните особености и ниво на развитие на лингвистичните способности на студентите от вокалните класове; формулиране на причините за неудачи и трудности при работа със словесен текст на чужд език (английски език) при поставяне на музикално-сценично произведение и предлагане на алгоритъм за преодоляването им.

Значимост на изследвания проблем и актуалност

Говоримият език и музиката имат академични корелации – акустична природа, социален характер. Но ползват различни категории: в музиката се работи с тоналности, ноти, формати, а в езика – фонемни, лексеми, семантика. Съществуват редица проучвания на приликите и разликите между двата конструкта. За професионалиста лингвист, който от години работи със студенти-изпълнители от вокални класове, е любопитно как езикът свързва изпълнителя със словесния текст на музикално-сценичното произведение и идеите, които той носи. Интерес представляват механизмите, по които езикът, заедно с музиката, правят мост към публиката. Глобализацията, обменът и интеграцията на студенти от различни националности и култури се уповават на езика да ги обедини в процеса на работа над музикално-сценичното произведение. **Този труд проследява и анализира гореспоменатите връзки, което е причина и мотив за избор на тази докторска тема.**

Може да се обобщи: Няколко са слабостите на обучението по английски език в китайската образователна система. Акцентът до скоро се е поставял предимно на *четене, превод и граматика*, така е било и при изучаването на роден език. Т.е. образователната рамка се фокусира само на тези компоненти. „*Слушане с разбиране*” е добавено като нов компонент. Комуникативната функция на английския език доскоро не е била цел на обучението. Разликата в учебните програми на отделните провинции в голяма страна като Китай, заедно с разликата в професионалната подготовка и качества на преподавателите по английски език допълват картината. Според докторантката, в подобна ситуация добра идея, като отправна точка и рамка в съвременния дигитален свят, са **Принципите на Роберт Ладо за преподаване на чужд език**. [Lado, R ; 1964; с.4]² В дисертационния труд е отделено специално внимание на благотворното влияние на музиката под различна форма при обучението по чужд език.

Калина чудесно разяснява и анализира *Теорията на Дуюк*, която защитава тезата, че хваленето и насърчаването на интелигентността у даден индивид води до дезадаптивни теории на Аз-а, цели и модели за справяне. Вместо това се препоръчва **да се работи по посока повишаване на личната самооценка**. Дуюк проследява как неуспехът подкопава самочувствието у едни и може да бъде двигател за развитие и израстване у други. Изследователският екип нарича двата вида реакция съответно *безпомощен и справящ се модел*. Полезността на тезата на Дуюк, че трябва да бъдем умерени в похвалите и да не натоварваме артистите-изпълнители с

² *Принцип 1 Speech before writing.* (Да говорим преди да пишем)

Принцип 2 Basic sentences (Базови фрази и цели изрази)

Принцип 3 Patterns as habits (Автоматизиране на езикови модели)

Принцип 4 Sound System for Use (Система от звуци в активна употреба)

Принцип 5 Vocabulary control (Контрол върху обема на лексикалния материал)

Принцип 9 Language Practice versus Translation (Да практикуваме езика вместо да превеждаме)

Принцип 10 Authentic Language Standard (Автентичен езиков стандарт)

Принцип 14 Immediate reinforcement (Поощрение „на мига”)

[Lado, R; 1964; с. 50-56; преводът е на докторнта]

прекомерни очаквания е особено съотносима към всеки артист, който е раним и с особено изострена сетивност.

Степен на познание на докторанта

Калина Дечева-Петкова защитава научната теза, че езикът на музикално-сценичното произведение е обединяващ фактор в музикалното изкуство. В настоящото изследването са използвани емпирични и теоретични методи. Емпиричните включват проучване и изследване на наличната литература, социални анкети, интервюта, наблюдение. Теоретичните методи са използвани при сравнителните изследвания, анализите и обобщенията. **Формулиран е модел на работа** за постигане на правилна артикулация и добра дикция при пеене, който може да бъде използван в процеса на обучение на бъдещи изпълнители, независимо от нивото на владеене на английския език, което е много интересно и възможно приложимо.

Първа глава представя теоретичен анализ на езика с неговата основна функция да осъществява комуникация, на фонетиката на английски език, на музикално-сценичните жанрове (опера оперета и мюзикъл), както и на симбиозата между словесен текст и музика в една творба. Стремех е обзорът да се подчини на основната теза, че езикът е онзи фактор, който наред с музиката служи като обединяващ елемент в музикално-сценичните изкуства.

Втора глава се спира на определени трудности при репертоар на английски език в мултинационална трупа. Емпиричните наблюдения са подложени на анализ и са предложени модели за преодоляване на слабости по време на работа. Отделено е внимание на специфичните особености при артикулация на определени английски звуци за студенти-певци от Китай. Анализирани са причините и е направен преглед на историята и същината на системата на обучение по английски език в Китай. Предлага се стратегия (вид протокол), който да се ползва в репетиционния процес при работа над музикално-сценично произведение –лесно приложима система, която да носи добри резултати.

Трета глава разкрива мотивационни техники в духа на *Теория за мотивацията на Карол Дюк*, които биха довели до високо качество на възпроизвеждане на езика и добиване на увереност у изпълнителите при боравене с него на сцената. Обръща се внимание на удовлетвореността на изпълнителите от постигнатите резултати.

Приложимостта на резултатите от дисертационния труд е в създадения **модел на езиково обучение по чужд език (английски)**, подпомагащ развитието на музикално-изпълнителските способности (при работа над словесния език в музикално-сценично произведение). Представят са емпирични доказателства за ефективността на модела, както и критерии за трансферирането на ефектите от овладяване на езиковите способности в музикално-сценичната дейност. Проследяват се ефектите от прилагане на модела в контекста на естетическите преживявания и възприятие на музикалните творби, както влиянието на предложеният дидактичен модел върху мотивацията, потоките преживявания и мисловните нагласи, чрез които е тематизирана ефективността на учебния процес и постиженията. Този модел може да бъде използван в процеса на обучение на бъдещи изпълнители, независимо от нивото на владеене на английския език, което е залог за езиково развитие и за овладяване на специфични музикални способности. Множеството теоретични и емпирични доказателства, изложени в дисертационния труд, както и личните наблюдения, показват, че комуникативната функция на езика свързва и сплотява артистите в трупата, езикът приближава музикално-сценичното произведение до публиката, езикът облича в смисъл емоцията, изпитана от музиката.

Коректност при цитирането

Калина Иванова Дечева-Петкова е коректна в своите цитирания.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд

Авторефератът отговаря на дисертацията.

Публикации по темата на дисертационния труд

Представени са 3 публикации по темата на докторантурата.

Дечева, Калина. *Подходи при преодоляване на някои трудности по отношение на произношението, при поставяне на репертоар на английски език („лингвистичните способности на студентите от вокалните Тъжен понеделник“ от Гершуин, една постановка на АОТ на АМТИИ)*. В: IV-та Международна научна конференция „Наука, образование и иновации в областта на изкуството“ АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, 26-27 окт. 2023, том 1, ISSN 2738-8956, 127-133.

Дечева, Калина. *Значението на текста в музикалносценичното произведение за неговата публика. (По следите на една анкета)*. В: Националната научна конференция „Пролетни Научни четения АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, 2024; под печат.

Дечева, Калина. *Становището на някои автори за единството между текст и музика в музикалносценичното произведение*. Националната научна конференция „Пролетни Научни четения АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, 2024; под печат.

Приноси на докторската дисертация

1. Представен е критичен анализ на концепциите за езиково развитие в контекста на обучение на вокални изпълнители, както и на различните бариери при овладяване на фонетичните особености и семантика на чуждия език и тяхното отражение върху сценичните музикални изпълнения, удовлетвореността и чувството за *аз-ефективност*.
2. Създаден е модел на езиково обучение по чужд език (английски) за развитие на музикално изпълнителски способности, когато се работи над словесния текст на едно музикално-сценично произведение.
3. Проследени са ефектите от приложението на модела в контекста на естетическите преживявания и възприятия на музикалните творби. Проследени са ефектите от предложения дидактичен модел върху мотивацията, потоките преживявания и мисловните нагласи, чрез които е тематизирана ефективността на учебния процес и постиженията.
4. Представени са емпирични доказателства за ефективността на модела за развитие на езиковите способности, както и критериите за трансфериране на ефектите от овладяването на езиковите способности в музикално-сценичната дейност, като се отчитат контекстуалните особености и ниво на развитие на класове.
5. Предложеният модел може да бъде използван в процеса на обучение на изпълнители в музикално-сценични произведения, независимо от нивото на владеене на английския език, което е залог за езиково развитие и за овладяване на специфични музикални способности.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторантката отговаря на *наукOMETричните показатели* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според ЗРАСРБ. Дисертационният труд на **КАЛИНА ИВАНОВА ДЕЧЕВА-ПЕТКОВА**, докторант в АМТИИ, на тема: **ЕЗИКЪТ КАТО ОБЕДИНЯВАЩ ФАКТОР В РАБОТАТА С МУЗИКАЛНОСЦЕНИЧНИТЕ ИЗКУСТВА**, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както и публикациите по темата, смятам напълно достатъчни, за да дам своята **положителна оценка** и да предложа на уважаемото научното жури **да присъди образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство на **Калина Дечева-Петкова**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

8.12.2024, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова